

קצרות

תולדות, "יה חי לי לי"

לא לפני מאה שנים, בימינו
 אנו חי האיש ויש עוד בישראל
 הזוכרים אותו (נפטר בחל"י
 אביב בחורף הרצ"א). ולאיש
 ביוגראפיה: עלה לארץ מקישינ
 נוב בתר"ן (1890). היה בין
 פועלי רחובות בימי היווסדה.
 יחד עם אחרים מחבריו יסד
 מחדש את אגודת הפועלים.
 כשביקר בארץ רוסטילד ב"ר
 ארץ (בתר"ג; 1893) היה
 האיש במשלחת פועלים אליו
 בדבר סידור הפועלים הוותיקים
 על הקרקע (בתוצאות המשלח
 תת נוסדה מתולה). נשלח
 מטעם פועלי היקב לפאריס
 לנהל משאומתן על סידורם
 ובגלל שלוחות זו פוטר מהצד
 בודה. והאיש היבר שירי ציון
 ושירי עבודה רבים נדפסו ב"ר
 חתימת בר"ש ב"לוחות"
 של א. ב. לונץ וגם בקבצים
 וצטוטים. וביניהם השיר "יה
 חי לי לי עמלי לי" שהושר
 הרבה בארץ ישראל בחיי המ"ר
 חבר ועודו מושר גם היום
 בארץ ובכל תפוצות הגולה
 והוא נחשב לשירי-עם שמחברו
 לא ידוע.

היה היה איש — נח שפיר
 רא היה שמו — הוא בר"ש
 (נש — ראשי חיבות: נח
 שפירא). בר"ל כצ'ל ס'ן
 ידע "קצה" את תולדות הישוב
 ותנועת הפועלים מראשית
 תה והכיר אנשים רבים מה"ר
 ראשונים. — ואולי גם את
 שפירא — אף הוא כתב ב"ר
 "דבר" בדברי אזכרה לנח
 שפירא כי "היה מחבר שירי
 עבודה. מייחסים (הפיזור
 שלי נ. ד.) לו גם את הזמר
 יה חי לי לי עמלי לי" (כל
 כתביו, כרך ד' ע' 256). גם
 הוא, כמרביתם של אלה שהיו
 שרים את השיר, לא ידע בביר
 רור כי נח שפירא הוא מחברו.
 אכן, תולדותיהם של שירים
 הנפוצים בעם, אלה הקרויים
 שירי-עם, ושם מתבריהם לא
 ידוע, אף הן מהדברים התמ"ר
 הים והסתומים שקשה לעמוד
 על הקרב.

מנשה רבינא חקר ודרש
 את השיר "יה חי לי לי" את
 עמלי ומחברו בר"ש" (הוצאת
 המרכז לתרבות ולחינוך, 50
 עמוד) אסף וכדק תעוררת
 רבות מודפסות — וכתובות-יד
 וגילת את התעלומה. באוספו
 הנודע של זלמן פב"נד
 (עזה ברשות עיריית תל-אביב)
 יש קיצור תולדותיו של נח
 שפירא כתובות. בידי הוא דעם
 כתוב:

"חברתי הרבה שירים עם
 מיים וביותר שירי עבודה,
 כמון: החריש, הקציר וכדומה;
 ואחד מהם בשם המפורש, שיר
 העבודה (הידוע בהלוינו ית
 חי לי לי) זכה להתקבל ולה"ר
 תחבב על העם, מתחילה בין
 הפועלים בארץ-ישראל ואחר

כך גם בחיזק-לארץ בין כל
 דורשי ציון ומושר כמעט בכל
 תפוצות ישראל — כולם
 בשמי הספרותי הידוע — בר"ש
 ויש בחוברת הצלום השיר
 כתוב בידי מחברו. שם השיר
 במקור הוא "שיר עבוד ה"
 שם שנעלם כמעט בכל אספי
 השירים הרבים שהשיר כלול
 בהם. והחרוז הפותח הוא: "יה
 חי לי לי תה עמלי"; המלה
 ה"ה שהושמטה בכל הנוסחאות
 היא אך אחד השינויים הרבים
 שנעשו בשיר, אם לצורך חת"ר
 אחר לקצב הלחן ואם מטעמים
 אחרים.

מתחת לשיר כתוב במקור:
 "ר' אייר תרנ"ה, זכ"י (זכרון)
 יעקב — ז. ד.). נרשם בעברית
 על חשדה בשעת הפסחה,
 תיקוי לשיר הערבי על העבודה
 מושר בלחן תחוא". ויש עוד
 יות בכתב, כי מחברו של הלחן
 הידוע הוא היים מילמן,
 מי שהיה בין מורי הגימנסיה
 "הרצלית" בראשיתה. ידדו
 של שפירא. בתו של מילמן
 כותבת: "מר שפירא יחד עם
 אבי ז"ל חיברו שירי עם.
 שפירא כתב מלים (עמנואי
 היה) ואבי יצר את המנגי
 נות — כך נשאר השיר יה
 חי לי לי כנסח העם". כשינויים
 בנוסח בן — ורבים בהם —
 העיבודים של המנגינה. מהם
 שנעשו בידי קומפוזיטורים
 ומהם בידי הובבים (רבינא
 מפרס את המנגינות האלו ומכ"ר
 תה אותן). יש גם שעשו את
 השיר — שירילכת צבאי!
 ואמרו עליו (בישירון אנגלי של
 הגדוד העברי בארצות-הברית);
 "המילודיה הזאה המלהיבה,
 המתניעה. ערשה את השיר ל"ר
 מתאים באופן יוצא מן הכלל
 למיצעדים".

אלה גלגולים עברו וודאי
 עודם עוברים גם היום. על
 השיר: שיר-עבודה, שיר-עם,
 שירילכת צבאי, ובכל השיר
 ניח המרובים אין השם נח
 שפירא נזכר; או שנאמר, שיר
 עם" או "המחבר בר"ש".

רבינא כלל במחברותו רשימת
 שירים כתובי-יד של נח שפירא
 והביא תצלומים של אחדים
 מהם.

יש ענין בכתבה של נח
 שפירא בעתון "די אידישע
 צייטונג" בנייר-יוק (21.10.23):
 "האמן גולניקין מייסד את
 האופירה העברית הראשונה
 בארץ-ישראל, הוא כותב:
 "כפי שהדגשתי כבר לא פעם
 אחת, דרי מצדנו כנא אין כל
 סניעה לעבוד ולהקליב קרבנות
 כדי ליצור מסהו למען השלמות
 הלאומית בכל שטחי החיים. כזאת
 אפשר להיווצר גם מתיאורי תבא
 על היצירה החדשה בארץ-ישראל.
 — מהיים והלאה. עם כזאת
 של האמן גולניקין — ממשחה
 הנדול כמנהל אוסירה — האופירה
 העברית נוסדה לבטה וקיומה טוב"
 טח — וכבר העלה על הכתב
 את טראויאסה בתל-אביב וזכור
 סלים בהצלחה גדולה מאד".

באהבה רבה עשה מנשה
 רבינא, ורבים ישיבו לו ברכת
 על פרי האהבה הזאת.
 ז. דויה